

Hemşirelikte Akademisyen Anne Olmak: Nitel Bir Çalışma

Being an Academician Mother in Nursing: A Qualitative Study

Deniz Yiğit¹, Ayfer Açıköz¹, Sabiha Dulay²

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

² Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ABSTRACT

Introduction: This study was conducted to examine in depth the feelings, thoughts, experiences and difficulties faced by nurse academician mothers while raising their children.

Methods: The phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study was completed with 10 nurse-academician mothers. Data collection was done by individual interview method using a semi-structured interview form. The audio recordings obtained during the interview were turned into written documents by the researchers. Content analysis and descriptive analysis were used in the evaluation of the documents.

Results: Participants in the study stated that educational processes were effective in deciding to become a mother and that many changes were experienced in their lives with motherhood. The nurse academician mothers stated that they had difficulties in carrying out academic life and motherhood at the same time, and that the difficulties experienced by their children differ according to their age periods. Mothers stated that being a nurse-academician while raising their children has advantages as well as disadvantages.

Conclusion: It was found that nurse academician mothers experienced the advantages of their profession as well as their disadvantages while raising their children. Our recommendation; determining the disadvantages of being a nurse academician mother, increasing studies towards this, and making both individual and institutional arrangements.

Key words: Academician, Mother, Child, Nurse

ÖZET

Giriş: Bu çalışma hemşire akademisyen annelerin çocuklarını büyütürken yaşadıkları duygu, düşünce, deneyim ve zorlukları derinlemesine incelemek amacıyla yapıldı.

Yöntemler: Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanıldı. Çalışma 10 hemşire akademisyen anne ile tamamlandı. Verilerin toplanması yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak bireysel görüşme yöntemiyle yapıldı. Görüşmede elde edilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından yazılı doküman haline getirildi. Dokümanların değerlendirilmesinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanıldı.

Bulgular: Çalışmada katılımcılar anne olmaya karar vermede eğitim süreçlerinin etkili olduğunu, annelik ile birlikte hayatlarında pek çok değişiklik yaşadığını ifade etti. Hemşire akademisyen anneler akademik hayat ile anneliği aynı anda yürütmekte zorluk yaşadığını, çocuklarının yaş dönemlerine göre yaşadıkları zorlukların farklılık gösterdiğini belirtti. Anneler, çocuklarını büyütürken hemşire akademisyen olmanın avantaj sağladığı kadar dezavantajlarının da olduğunu ifade etti.

Sonuç: Hemşire akademisyen annelerin çocuklarını büyütürken mesleklerinin avantajlarını yaşadığı kadar dezavantajlarını da yaşadığı saptandı. Önerimiz; hemşire akademisyen anne olmanın dezavantajlarının belirlenmesi, buna yönelik çalışmaların artırılması, hem bireysel hem de kurumsal düzenlemelerin yapılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Akademisyen, Anne, Çocuk, Hemşire

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından hemşirelik "Temel hemşirelik eğitim programını tamamlamış, hastalıkların önlenmesi, hastaların bakımı ve sağlık düzeyinin yükseltilmesi için hemşirelik alanında sorumluluk almaya yeterli ve yetkili kişi" olarak tanımlanmaktadır (1). Hemşireler mesleklerini sağlık kuruluşlarında sürdürdükleri gibi, gerekli eğitimleri aldıktan sonra

akademisyen olmayı da tercih edebilir (2,3). Akademisyenliği tercih eden hemşireler ise farklı boyutlarda zorluklar ile karşılaşarak (4,5), aile ve iş hayatını dengelemekte zorluk yaşayabilir (6-10).

Akademisyen anneleri zorlayan faktörler arasında; akademik anlamda ilerleme zorunluluğu, mesai saatleri dışında çalışma gerekliliği, çalışma ortamından kaynaklanan problemler, kadın olmak, annelik rolünün

getirdiği sorumluluklar sayılabilir (11-14). Akademisyen anneler sorumlulukların artması ile kendilerine ve çocuklarına yeterli zaman ayıramadıklarını, akademisyenliğin iyi bir anne olmaya engel olabileceğini düşünmektedir (9, 10). Bu doğrultu da evliliği veya çocuk sahibi olmayı ertelemekte, evli ve çocuğa sahip olan (14, 15) kadınlar ise akademik ilerlemelerini yavaşlayabilmektedir (9). Akademisyenliği ve anneliği birlikte yürütenlerde ise yaşadıkları zorluklara bağlı sadece anneler değil (16, 17) çocuklarının kişilik yapıları da olumsuz etkilenebilmektedir (4, 18, 19).

Araştırma, hemşire akademisyen annelerin çocuklarını büyütürken yaşadıkları duygu, düşünce, deneyim ve zorlukları derinlemesine incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma ile hemşire akademisyen annelerin çocuklarını büyütürken yaşamış oldukları deneyimler, zorluklar ve bunlarla nasıl başa çıktıkları, hemşire akademisyen anne olmanın akademik ilerlemeye etkisi incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışma, nitel veri analiz yöntemi ile fenomenoloji deseninde çalışılmıştır. Fenomenoloji, sağlık ve sosyal bilimler alanlarında yaygın olarak kullanılan bir desendir. Fenomenoloji "bazı deneyimlerin belirli kişiler tarafından nasıl algılandığını, o kişi için ne ifade ettiğini" tanımlar (20).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma Türkiye'de bulunan bir üniversitede çalışan ve dahil edilme kriterlerine uyan 10 hemşire akademisyen anne ile tamamlanmıştır. Dahil edilme kriterleri; gebe veya en az bir çocuğa sahip

olmak, hemşirelik mezunu ve akademisyen olmak, çalışmaya katılmayı kabul etmektir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Formdaki görüşme soruları literatür (15, 21, 22) doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sorular, hemşire akademisyen annelerin akademik yaşamlarını, anne olmaya karar verme süreçlerini, annelik hakkındaki düşüncelerini, çocuk yetiştirmeye ilişkin deneyimlerini, hemşire akademisyen anne olmanın çocuk yetiştirme deneyimlerine etkisini sorgulamaktadır. Soruların içeriği, alanında uzman 5 kişi tarafından dil ve ifade açısından kontrol edilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırma Soruları;

- Hemşire akademisyen annelerin anne olmaya karar verme süreçleri nasıldır?
- Hemşire akademisyen annelerin anneliğe ilişkin düşünceleri nedir?
- Anne olmak hemşire akademisyen annelerin akademik kariyerini nasıl etkiler?
- Hemşire akademisyen annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri nelerdir?
- Hemşire akademisyen anne olmak çocuk yetiştirme deneyimlerini nasıl etkiler?

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce etik kurul (03.08.2018 tarih, 77192459-050.99-E.7305 sayı) ve kurum izni alınmıştır. Araştırma bilgilendirme sonrası çalışmaya katılmayı kabul eden hemşire akademisyen anneler ile yürütülmüştür.

Verilerin Toplanması

Uygulamaya başlamadan önce 3 hemşire akademisyen anne ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonrası görüşmelerin dökümleri incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ön uygulamaya alınan akademisyenler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Araştırma, Ocak-Nisan 2019 tarihleri arasında, nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine bireysel görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Görüşmeler, akademisyenlerle rahat iletişim kurulabilmesi için akademisyenlerin odalarında, araştırmacı tarafından birebir, gözlemci ve raportör kullanılmadan yapılmış, ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında elde edilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından yazılı doküman haline getirilmiştir. Dokümanların değerlendirilmesinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Verilerin tema ve alt temaları araştırma soruları doğrultusunda oluşturulmuştur. Tema ve alt temalara ilişkin bulguların sunumunda katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş, yorumlanarak bulgularda sunulmuştur. Katılımcıların kimlik bilgileri paylaşılmamış, katılımcılar K1'den K10'a kadar isimlendirilmiştir. Nicel verilerin analizi SPSS 21 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statisticsfor Windows, version21.0, Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı ile yapılmıştır. Nicel verilerin analizinde ise tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzdelik, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 38.0 ± 6.3 'tür (min=28, max=45). Akademisyenlerin tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tema 1: Akademik Kariyer Basamakları

Çalışmada katılımcıların hepsinin daha önce klinik deneyimlerinin olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar akademik kariyer basamaklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"6.5-7 yıl kadar hemşire olarak klinikte çalıştım, 19 yıldır akademisyen olarak çalışıyorum. Klinikte çalışırken yüksek lisansımı yapıyordum, yüksek lisansımı tamamlamadan önce okula geçtim. Okuldayken yüksek

lisansımı tamamladım. Doktora yaparken de çocuklar dünyaya geldi" (K1, çocukların yaşı 15).

"15 yıl klinikte çalıştım, 10 yıldır akademisyenim. Yüksek lisansımı klinikte çalışırken bitirdim. Doktora yaparken de okula geçtim." (K2, çocuk yaşı 6).

"Sağlık meslek lisesi mezunuyum. 4 yıl klinik deneyimim oldu, 2005 yılından beri akademisyen olarak çalışıyorum. Yüksek lisans tezimi yazarken kızıma, doktora tezimi yazarken de oğluma hamileydim." (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

"2 yıl klinikte çalıştım, 2005 yılından beri akademik yaşıntıdayım. İlk çocuğum doğduğunda doktora tez aşamasındaydım. İkincisi dünyaya geldiğinde de doktoram bitmişti." (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

"2004 yılından beri akademisyenim. 5-6 yıl kadar klinikte çalıştım. Çocuğum dünyaya geldiğinde doktora ara verdim. Çocuğum yaklaşık 3-4 yaşındayken doktora tekrar döndüm." (K5, çocuk yaşı 6).

"1-1,5 yıl klinik deneyimim oldu, 7 yıldır akademisyen olarak çalışıyorum. Doktora aşamasındayım." (K6, çocuk yaşı 2).

"1.5-2 sene kadar hemşirelik yaptım. 2013 yılından beri akademisyenim." (K7, çocuk yaşı 2).

"6 yıl klinikte çalıştım, 2005 yılında akademisyenliğe geçiş yaptım." (K8, çocuk yaşı 9).

"Bir yıla yakın klinik deneyimim oldu, yaklaşık 4 yıldır akademisyen olarak çalışıyorum." (K9, gebe).

"Yaklaşık 3 yıl hemşire olarak çalıştım. Akademisyenlikte 16. yılım." (K10, gebe).

Tema 2: Anne Olmaya Karar Verme Süreçleri

Katılımcıların çoğu anne olma zamanlarını eğitim sürecine göre ayarladığını, daha çok doktora tez döneminde veya doktora bittikten sonra anne olmaya karar verdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların anne olmaya karar verme süreçlerine ilişkin söylemleri aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1. Akademisyenlerin Tanıtıcı Özellikleri

Değişken	n	%
Yaş (X±SS; 38.0 ± 6.3)		
28-40	5	50.0
41-45	5	50.0
Eğitim durumu		
Doktora ders dönemi	1	10.0
Doktora tez aşaması	1	10.0
Doktorası bitmiş	8	80.0
Klinikte çalışma yılı (X±SS; 5.1 ± 4.1)		
4 yıldan az	5	50.0
5 yıldan fazla	5	50.0
Akademide çalışma yılı (X±SS; 11.7 ± 5.8)		
14 yıl ve altı	5	50.0
15 yıl ve üstü	5	50.0
Akademik Ünvan		
Doçent	3	30.0
Doktor Öğretim Üyesi	4	40.0
Araştırma Görevlisi Doktor	1	10.0
Araştırma Görevlisi	2	20.0
Çocuk sayısı (X±SS; 1.5 ± 0.7)		
Gebe	2	20.0
1 çocuk	5	50.0
2 çocuk	3	30.0
Toplam	10	100.0

Kısaltmalar. X±SS; ortalama ± standart sapma

“Anne olmayı hep istiyordum. Küçüklüğümde beri hayalimdi. Evlendikten 4 yıl sonra anne olmaya karar verdim. Çocuklarım doğduğunda yüksek lisans bitmiş, doktora hazırlık aşamasındaydım.” (K1, çocukların yaşı 15).

“33 yaşında evlendim. Dedim ki 35 den önce mutlaka doğum yapmalıyım. Yoksa çocuk için risk artıyor. Ben riski artırmamak adına hemen gebe kalmayı düşündüm ve süreç öylede ilerledi.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Bir kadının anne olma içgüdüleriyle doğduğunu düşünüyorum. Çocuk bakımını, çocuklarla oynamayı

seviyorum, o doğrultuda da kendi çocuğumu planlayarak dünyaya getirdim.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

“Evlendiğimde 37 yaşındaydım ve treni kaçırmak üzereydim. Treni kaçırmak üzere olduğunuzu hissettiğinizde akademisyenlik, okul falan hak getire. Önce treni, hayatı yakalama içerisine giriyorsunuz. Benim artık kafamda biran önce evlenip, çocuk sahibi olmak vardı. O yüzden hemen evlendim ve çocuk sahibi oldum.” (K5, çocuk yaşı 6).

“Ani gelişen bir durum değildi. İsteyerek planlı bir şekilde anne olmaya karar verdim.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Evlendiğimizde eşim çocuk istemişti fakat ben doktora yaptığım için cesaret edememiştim. O da bana bu konuda destek verdi. Ama çok şükür ki tezimi bitirdikten sonra çocuk sahibi oldum. Gerçekten tezle çocuk olamazmış.” (K7, çocuk yaşı 2).

“Evlendikten sonra birkaç yıl birbirini tanıma sürecinden sonra çocuk sahibi olma fikrim vardı. Zaten öyle de oldu. Planlı bir gebelikti. Yüksek lisans tez döneminde doğum yaptım.” (K8, çocuk yaşı 9).

“İlk evlendiğimde kesinlikle hazır değildim, yaklaşık 6-7 ay sonra hazır olduğumu hissettim. Ancak eğitimimi aksatmayacak şekilde planlama yaptım. Bu nedenle evlendikten 3 yıl sonra anne olmaya karar verdim. Akademisyen olmasaydım evlilikten 1-1.5 yıl sonra düşünürdüm.” (K9, gebe).

“Çocuk farklı, akademisyenlikte çok daha farklı. İş hayatının getirdiği nedenlerden dolayı geç dönemde düşünmeye karar verdim. O nedenle biraz zaman yönetiminde gecikmiş olabilirim.” (K10, gebe).

Tema 3: Annelik Hakkında Düşünceler

Çalışmada anneler, anneliğin çok özel bir duygu olduğunu, annelik ile birlikte hayatlarının değiştiğini, önceliklerinin çocukları olduğunu ancak annelikle birlikte kaygı ve endişe düzeylerinin de arttığını belirtmişlerdir. Katılımcıların annelik hakkında düşüncelerine ilişkin ifadeleri şunlardır:

“Artık kendi hayatın değil çocukların hayatlarını yaşamaya başlıyorsun. Annelik dünyada olmazsa olmazım. Her şeyden vazgeçerim, annelikten vazgeçmem. Annelik aynı zamanda ömür boyu vicdan azabı. Hep yapamadıklarından dolayı kendini suçluyorsun. Yapabildiklerinden değil de yapamadıklarından.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Annelik benim için hep özeldi. Anneliğin ötesinde çocukları çok seviyorum. Tabi annelik bambaşka bir şey. Hani kendi canından kanından, tarifi yok aslında. Tarif edemiyorum.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Anne olmadan önce hayatımda hep bir boşluk vardı. Şimdi çok mutluyum, çocuk o boşluğumu doldurdu.” (K5, çocuk yaşı 6).

“Yeni bir hayat olarak ifade edebilirim.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Annelik eşittir kaygı. Çocuk olduktan sonra sürekli bir kaygı var. Başına bir şey gelecek mi, bakabilecek miyim, onu iyi bir insan olarak yetiştirebilecek miyim diye.” (K7, çocuk yaşı 2).

“Annelik çok kutsal, çok özel bir duygu. Artık kendini değil kendinden önce evladını düşünüyorsun. Hayata bakış açın değişiyor. Dolayısıyla önceliklerin değişiyor.” (K8, çocuk yaşı 9).

“Birinci olarak sorumluluk, ikinci olarak fedakârlık, diyebilirim. Üçüncü de merhamet, sevgi.” (K9, gebe).

“Annelik benim gözümde insanın bulunabileceği en üst nokta. İşiniz, hayattaki var olan her şeyinizin çok çok üzerinde.” (K10, gebe).

Tema 4: Anneliğin Karakterinizde Meydana Getirdiği Değişiklikler

Çalışmada katılımcılar anne olduktan sonra hayatlarında önemli değişiklikler olduğunu, daha sabırlı, daha özverili olduklarını ancak bu süreçlerin kendilerini yıpratmış olduğunu kendilerine yeterli vakit ayıramadıklarını ve çok fazla yorulduklarını ifade etmiştir. Katılımcıların anne olduktan sonra karakterinde meydana gelen değişikliklere ilişkin söylemleri şunlardır:

“Daha yorgunum artık. İki ağır işi bir arada yürütmenin verdiği yorgunluk var. Daha tahammülsüz oldum.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Anne olsanız da iş hayatınızdan ödün veremiyorsunuz. Bu nedenle ikisine de yetebilmek için kendi özel hayatımdan ödün verdim. Daha öncesinde gezmeyi, sinemayı, tiyatroyu, her hafta sonunu dışarıda geçirmeyi seven ben, bunlardan ödün verdim.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Her şey değişti. Çok daha sabırlı bir insan haline geldim. Artık zaman yönetimimi daha iyi yapıyorum.”

Ancak kendimle ilgili alanlarım daraldı. Çok daha az uyumaya, daha az dinlenmeye başladım. Dolayısıyla biraz daha fazla yaşlandım. Ama bundan da mutsuz olmuyorum.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“Çocuk ürünlerine karşı ilgim arttı. İstismar ve ihmale karşı hassastım, şu anda bahsi geçtiğinde çok daha sinirli ve bir şeyler yapma çabasında hissediyorum. Ebeveynlere karşı gelişen empati duygum daha fazla gelişti.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

“Her şeyiyle değişiyor insan. Hem iş hem çocuk çok yordu beni, kendimi tükenmiş hissediyorum. Geçmiş fotoğraflarıma baktığımda geçmiş iki yıl sanki beni 10 yıl yaşlandırmış gibi. İki yılda insan bu kadar değişir mi?” (K5, çocuk yaşı 6).

“İş anlamında değil her anlamda değişiklik oldu. Kendinizden çok çocuğunuzu düşünmek zorunda kalıyorsunuz ve odak noktanız değişiyor. Bu durumda karakterinizde değişikliğe yol açıyor.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Hayata bakış açım değişti. Önceden dergiden bir düzenleme geldiğinde o akşam yapardım. Şimdi tamam yaparım bir şekilde diye düşünüyorum. Önceliğim tamamen kızım oldu.” (K7, çocuk yaşı 2).

“Aslında anaç bir tarafım hep vardı. O yüzden çok fazla değişiklik olduğunu düşünmüyorum. Ama önceliklerim değişti diyebilirim.” (K8, çocuk yaşı 9).

“Çocuğumun etkilenmemesi için sağlığım konusunda daha dikkatli oldum ve beslenmeme çok dikkat ediyorum. Daha çok duygusallaştım.” (K9, gebe).

Tema 5: Çocuk Yetiştirme Deneyimleri

Alt Tema 1: Gebelik Dönemine İlişkin Deneyimler

Anneler gebelik döneminde daha duygusal olduklarını, önceliklerinin çocukları olduğunu, çocuklarını daha özgür, dışa dönük bireyler olarak yetiştirmek istediklerini belirtmiştir. Katılımcıların gebelik dönemindeki deneyimlerine ilişkin ifadeleri şunlardır:

“Ben ikisini bir arada yönetenlerden olurum. Büyük ihtimalle ücretsiz izin alacağım. Normalde çok baskıcı

bir tipim ama çocuğuma karşı kesinlikle böyle olmayacağım. Çocuğumun biraz daha özgür, dışa dönük, iletişim kurabilme yeteneğine sahip olması temel hedefim.” (K9, gebe).

“Önceliğiniz değişiyor. Önceden kesinlikle bu işi bitirmem gerekiyor dediğim işlerde, şimdi biraz zamanımı esnetebiliyorum. Ama bu doktora ya da yüksek lisans sürecinde olmuş olsaydı bu esnekliği sağlayamama ihtimalim çok daha yüksekti. Daha duygusal oldum.” (K10, gebe).

Alt Tema 2: 0-1 Yaş Dönemine İlişkin Deneyimler

Katılımcılar, doğumdan sonra işe başladıkları süreçte çocuklarının ayrılık anksiyetesi yaşadığını, ek gıdaya geçişte ve çocuklarına anne sütü vermekte zorlandıklarını, çocuklarının bu durumdan etkilendiğini ifade etmiştir. Katılımcıların çocuklarının 0-1 yaş döneminde yaşadığı deneyimlere ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“İkiz çocuklarım, prematüre doğdular. İlk bir yıl boyunca sürekli hastaydılar. Hastanede yapılabilecek birçok şeyi evde yaptım. Beslenme sondasını takıp beslenmesini ve intraketten IV tedavilerini ben yaptım. Yani hastane tedavisini aslında eve taşıdım.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Ufak tefek enfeksiyon problemleri, üst solunum yolu enfeksiyonları geçirdik. Onun dışında çocuğun bakımı ile ilgili sorunlarım oldu.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Kızım biraz daha zor yemek yiyen bir çocuktu. İlk deneyimim olduğu için biraz zorlandım. Ama inanılmaz uyumlu çocuklardı.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“Uyku problemi olan bir çocuktu. Çocuğum bu dönemde emzik kullandı. Günde üç sefer emziğini kaynatıyordum, 7-8 tane emziği vardı. Çocuğun alt bakımıyla ilgili çok titiz davrandığım için deri PH'nı değiştirdiğimi düşünüyorum. Bazen çocuğuma hasta çocuk muamelesi yaptım. Bazen aldığı çıkardığı takibi yapmaya kalktım. Hangi anne bunu yapar ki, yapmaz.” (K5, çocuk yaşı 6).

“Zor bir çocuk değildi, uyumlu bir çocuktur. Ancak ilk yıl uykuda ve ek gıdaya geçişte problem yaşadık. Ben çalışırken çocuğa bakan kişilerin değişkenlik göstermesi 8-9. ayda çocuğun verdiği tepkilerin artmasına neden oldu. Özellikle 10-11. ay anksiyetesini çok yaşadı, işe giderken beni bırakmak istemedi. Bunlar büyük stres faktörü. İş performansının düşmesine ve odaklanamamaya neden oluyor.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Çocuğum 1 yaşına gelmeden işe başladım, onu bırakıp gitmek bende vicdan azabı oluşturuyor. Aklım onda kaldığı için işime de odaklanamıyorum.” (K7, çocuk yaşı 2).

Alt Tema 3: 1-3 Yaş Dönemine İlişkin Deneyimler

Çalışmada katılımcılar, bu dönemde tuvalet eğitimi ve çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların çocuklarının 1-3 yaş döneminde yaşadığı deneyimlere ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“1 yaş sonrasında daha çok bakımla ilgili sıkıntılar başladı. Mesela bu dönemde iş yerinin ve çocukların sorumluluklarına ek olarak İngilizce kursuna başladım. Kurs yaklaşık 5 ay devam etti.. O dönemde oğlumun odaya gidip çadırına girip köşesinde saatlerce oturduğunu gördüm. Yani anne eksikliğinden dolayı. Onlarda bunun izlerini görebiliyorsunuz.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Çocuğuma 2,5 yaşına kadar annem babam baktı. Sonra babam rahatsızlandığı için erken kreşe vermek zorunda kaldık. Oğlumun kreşe vermek benim için travmadır. Çocuğun ağlama krizleri olduğu dönemde, anne gitmesem ya da birlikte kalsak diyordu. Demek ki onunda hep içinde büyük fırtınalar kopuyordu.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“İlk çocuğumda tuvalet eğitimi çok zor atlattık. Tuvalet eğitimi mesleğim gereği biliyorum ama yapamıyorum. Çocukta otorite kurmaya çalışıyorsunuz. Bir taraftan anneliği içine katmaya çalışıyorsunuz. Her zaman kitapla eşdeğer gitmeyebiliyor.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

“1 yaştan sonra işe gittiğim zamanlarda benden ayrı kalmasına bağlı olabilir belki anne sütü almayı kesti. Yanında olsan emzirebilirsin ama gündüzleri yanında olamıyordum.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Bu dönemde özellikle tuvalet eğitiminde zorlandım.” (K8, çocuk yaşı 9).

Alt Tema 4: 3-6 Yaş Dönemine İlişkin Deneyimler

Katılımcılar, çocukları 3-6 yaş arasındayken çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşadıklarını, iş yoğunluğu nedeniyle çocuğa vakit ayırmakta zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çocuklarının 3-6 yaş döneminde yaşadığı deneyimlere ilişkin ifadeleri şunlardır:

“Bizim en büyük zorluğumuz bakımla ilgiliydi. Kendimiz, anneanne ve dedeyle döndürmeye çalıştık. Bir dönem onlar çok yorulduğu için eşim gece mesaisine geçti. Başka birine güvenemediğimiz için o gündüz baktı ben gece baktım çocuklara. Biz onunla görüşmedik.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Bu dönemde yemek problemi vardı.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Eşim ile çocuğa sıra ile bakardık. Mesela çocuklarımın çalışma odasının kapısına kadar gelip “annem şimdi ders çalışıyor, ben babamla çalışmalıyım” deyip döndüğünü hatırlıyorum. Vicdan azabımız hep oluyor. Örneğin bir şey yetiştireceksiniz, çocuğunuza kitap okuyamıyorsunuz. Ama insanın çocuğuna kitap okuduğu süre ne kadar olabilir ki. Kaç yıl olabilir toplansanız, kaç kere olabilir. Hani yıllar sonra böyle bir şey olmayacak. Mesela siz onun o talebini reddetmiş oluyorsunuz.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“Bu dönemde çocuk kendini anlatabiliyor, bağımsızlık kazanmaya başlıyor. İçim bu dönemde daha rahat ancak önceden benim hâkimiyetimdeydi. Benim korumam altındaydı, benim dediklerimi yapıyordu. Benim ipleri elden bırakıyor olmam bende tedirginliğe yol açıyor.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

"Doktora sürecimin son yılında eşim başka bir ilde görev yapıyordu, kızım da kreşe gidiyordu. Dolayısıyla sürekli bir baba özlemi, baba eksikliği duyuyordum. Kızımın psikolojisini ayakta tutmak için ekstra bir çaba gösterdim. Tabii o süreçte ailelerde gidip geldi ama en çok yük benim üzerimdeydi." (K8, çocuk yaşı 9).

Alt Tema 5: 6-12 Yaş Dönemine İlişkin Deneyimler

Katılımcılar, çocuklarının 6-12 yaş arasında içine kapanık olduğunu, okula alışmakta ve ödevlerini yaparken zamanı yönetmekte sorun yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların çocuklarının 6-12 yaş döneminde yaşadığı deneyimlere ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Çocuklarım içine kapanıktı, çok kuralcılardı. Kimseyi üzmüyorlar, kırmıyorlar ama dışarıdan gelecek şeylerle baş etme konusunda da çok başarılı değiller." (K1, çocukların yaşı 15).

"İlk çocukta çok baskıcı davranınca ikinci çocukta biraz daha rahat davrandık. İkinci çocuğum olduğunda ablası 1. sınıftaydı. Önce sarsıldı, sonra emeğini, kitaplarını, bilgisini ve zamanını paylaştı. Mesela birçok akşam kardeşine uyurken kitabını okur. Ben o süreçte kendim çalışmaya oturabiliyorum. Ama bunu her zaman onun yapması tabii ki çok büyük haksızlık. Hem ona yaptığımız bir haksızlık. Hem de benim vicdan azabımı arttıran bir şey ama onların paylaşımı bu anlamda güzel." (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

"İkisi de birbirinden ayrı karakter. İlk çocuğum bağımsız, özgüveni tam, aileye bağımlı bir çocuk değil. Diğeri de bir o kadar bana bağılıdır. Bu nedenle duygusal olarak zorlanıyorum. Hep onunla olmak istiyorum. Bazen düşünüyorum acaba öğle arası 1 saatliğine görmeye mi gitsem diye. Büyük çocuğum okula başladı, büyük çocuklarla oynama merakı var. Akran zorbalığına maruz kalmasından, kötü sözler işitmesinden, kötü davranışlar öğrenmesinden korkuyorum. Küçükğün ilkokula başlama zamanı. Okul eğitimine yönelik okuma yazma öğrenme çabaları var.

Birazcık küçük olduğu için işte elim ağrıyor vs. diyor o aşamayı geçmeye çalışıyoruz." (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).
"Genellikle yaşına göre olgun bir çocuk. Bazen yoğun ders görüyorlar, ödevde zaman yönetimi sıkıntısı var. Bu dönemde yeme problemlerimiz olmuştu. Onlar beni biraz zorladı bu süreçte. Tabii işten eve yorgun gidiyorsun, bu süreçlerde olunca bazen ses tonlarımız yüksekliyor. Sonra bunun vicdani boyutunu yaşıyorsun." (K8, çocuk yaşı 9).

Alt Tema 6: 12-18 Yaş Dönemine İlişkin Deneyimler

Çalışmada anneler, 12-18 yaş döneminde çocuklarının çeşitli zorluklar yaşadığını, bağımsızlık kazanmaya başladıklarını, akran zorbalığına uğramasından korktuklarını ifade etmişlerdir. Annelerin çocuklarının 12-18 yaş döneminde yaşadığı deneyimlere ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Ev içinde büyümüş çocuklar. Daha fazla vaktimiz olsa onlarla daha fazla gezsek dolaşsak daha çok şey paylaşsak ya da oturduğumuz yer itibarıyla sokağa daha fazla çıkarabilirsek belki farklı olurlardı. Ama yetiştirilme tarzı gereği biraz steril yetiştirildiler." (K1, çocukların yaşı 15).

"Kızım ergenlik döneminde her şeyini bana onaylatmak istiyor. Ben biraz daha bağımsız karar versin istiyorum. Bu böyle devam ederse problem çözme noktasında hep annesini arayan bir kız çocuğu olarak karşımıza çıkacak." (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

Tema 6: Çocuk Yetiştirme Sürecine Hemşire Akademisyen Anne Olmanın Etkisi

Alt Tema 1: Çocuk Yetiştirme Sürecinde Hemşire Akademisyen Anne Olmanın Avantajları

Çalışmada anneler, hemşire akademisyen olmakla daha bilinçli olduklarını, çocuklarının fiziksel ve psikolojik olarak gelişimlerini daha iyi takip edebildiklerini belirtmişlerdir. Annelerin çocuk yetiştirme sürecinde hemşire akademisyen anne olmanın avantajlarına ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Çocuklarım prematüre doğdukları için sürekli hasta olan çocuklardı. Çocukların tüm bakımını ve tedavisini biliyor olmam, evde hastanedeki bakımı sağlamam en büyük avantajdı.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Her şeye bilimsel yaklaşıyorsun. Çocuğu yetiştirme tekniğinden, beslenmesinden, iletişiminden, oyununa kadar. Tabii ki duygulardan arınmıyorsun ama daha çok bilim temelli gidiyorsun. Çünkü akademisyenlik kişiliğine sınıyor senin, kişiliğine işleniyor.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Çocuklarınızın bedensel gelişimi, beslenmesi ve sağlığı ile ilgili her şeyi daha ayrıntılı düşünüyorsunuz. Mesela psikolojik açıdan yaptığım herhangi bir davranış onu nasıl etkiler. Örneğin ağrı kesici vereceksiniz. Acaba kaç anne ağrı kesicilerin hangisinin etkisi daha fazladır diye gecenin on ikisinde prospektüsünü açıp okuyordur. Sağlıkçı akademisyen olmak bu nedenle çok katkı sağlıyor.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“Örneğin çocuğumun ateşi çıktığında müdahale konusunda daha iyi yönetebileceğimi düşünüyorum. Zaten derste anlattığım hastalıklar olsun bakımları olsun çocuğumda gözlemlediğimde daha iyi tanımlayabiliyorum.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

“Akademisyenlikte çocuk yetiştirirken daha düzenli bir hayata sahip oluyorsun. Hemşire akademisyen olmak çocuk yetiştirmede büyük avantaj. Örneğin çocuğumun kreşinden annelerle konuşuyorum. Çocuklarının hastalıklarıyla, bakımıyla, gelişimleriyle ilgili yine bize soruyorlar. Sağlıkçı olmadıkları için onların karar süreçleri daha zor. Biz hem kendi çocuklarımızla başa çıkıyoruz hem de diğerlerinin çocuklarına yardım edebiliyoruz.” (K5, çocuk yaşı 6).

“Daha bilinçliyim. Etrafımdaki ailelerden de görüyorum. Çocuğu kişinin bebeğine lohusalık döneminde hep anneleri bakar ama ben kendi başıma idare etmiştim. Şimdi biz sağlıkçı olduğumuz için bazı şeyleri çok daha öngörebiliyoruz, biliyoruz.” (K7, çocuk yaşı 2).

“Çocuk yetiştirme sürecinde biraz daha bilinçli yaklaşıyorsun. Çocuğun beslenmesi ve gelişimi

konusunda olumlu ya da olumsuz şeyleri daha erken fark edebiliyorsun. Müdahale noktasında daha erken davranabiliyorsun. En azından o panik süreçlerini diğer meslek gruplarına göre daha az yaşadığımızı düşünüyorum.” (K8, çocuk yaşı 9).

“Bir kere tanıdıklar vasıtasıyla hastane ortamını, çocuğa nelerin faydalı nelerin faydasız olacağını diğer annelere göre daha iyi biliyorsun.” (K9, gebe).

“Açıkçası sağlık alanı dışında olan kişiler çocuk yetiştirme sürecini yönetmekte daha fazla zorlanabilir. Dezavantajından çok avantajının olduğunu düşünüyorum.” (K10, gebe).

Alt Tema 2: Çocuk Yetiştirme Sürecinde Hemşire Akademisyen Anne Olmanın Dezavantajları

Anneler, akademisyenlik ile ilgili işlerini eve götürmek zorunda kaldıklarını, kafalarının sürekli meşgul olduğunu, işlerini erteleme fırsatlarının olmamasından dolayı çocukları ile yeterli ilgilenmek için kendilerinden ödün vermek zorunda kaldığını ifade etmişlerdir. Annelerin çocuk yetiştirme sürecinde hemşire akademisyen anne olmanın dezavantajlarına ilişkin ifadeleri şunlardır:

“Annelik ve akademisyenliği aynı anda yürütmek çok zor. Çocuklarımın bu kadar sıkıntı yaşayacağını, onlardan bu kadar zaman çalacağını bilseydim akademisyen olmazdım. Akademisyen olmakla ilgili bir sıkıntım yok ama sadece çalışma saatlerimin daha az olmasını ve eve iş götürmüyor olmayı istedim.” (K1, çocukların yaşı 15).

“Hiçbir zaman işim çocuğumun önüne geçmedi benim. Ama işim için hep kendimden verdim. Ama bir hemşire anne olsaydım kendi hayatımdan da kendi özelimden de çok çalmazdım. Yani izlemeyi çok istediğim filmler, okumayı istediğim kitaplar vardı.” (K2, çocuk yaşı 6).

“Zaman yönetimi konusunda dezavantajları çok oldu. Örneğin tez yazıyorsunuz, bebek size bağımlı. Yeteri kadar konsantre olamıyorsunuz, uyuyamıyorsunuz. Bir taraftan uyuyamadığınız zamanlar geriliyorsunuz.

Gerildiğiniz zaman iyi bir anne olmadığınızı düşünüyorsunuz.” (K3, çocuk yaşı 6 ve 13).

“Çocuklarım uyanırken çok çalışmıyorum. Tabii doğal olarak yapmam gereken işler biraz daha gecikebiliyor.” (K4, çocuk yaşı 6 ve 8).

“Hemşire akademisyen olunca biraz daha fazla düşünüyorsunuz, biraz daha fazla irdeliyorsunuz. Anneliği biraz daha zorlaştırıyor diyebiliriz. Her şeye daha şüpheli yaklaşıyorsunuz. Dezavantajları daha fazla diyebilirim.” (K6, çocuk yaşı 2).

“Bizim meslek tamamen anneliğe dezavantaj. Akademisyenlikte çoğu şeyi eve götürmek zorunda kalıyorsun. Çocuk ile birlikte çalışma sürecim durdu gibi bir şey. Çünkü tamamen size bağlı bir insan var. Örneğin eğitim fakültesinde akademisyen olan arkadaşlarım daha avantajlı. Çalışma saatlerinin diğer akademisyenlerde daha rahat olduğunu gördüm ancak bizimkinde öyle bir şey yok.” (K7, çocuk yaşı 2).

“Evet, akademisyenlik zor bir şey, sürekli çalışmak gerektiriyor ama ben bu vaktimi çocuğum ve eşimden çalarak değil de kendimden fedakârlık yaparak geçirmeye çalıştım.” (K8, çocuk yaşı 9).

“Ben çok avantajlı bir yanının olduğunu düşünmüyorum. İşinizi tamamen okulda bırakamıyorsunuz. O yüzden mutlaka çocuğunuzun vaktinden çalışıyorsunuz. Hemşire akademisyen anneler daha detaylı düşünüyor. Çok fazla okuduğumuzdan her olumsuzluğu biliyoruz ve çocuğumuzun sağlığı ile ilgili de en olumsuzu düşünebiliyoruz.” (K9, gebe).

“Sağlıklı olmak, bu süreci daha fazla bilmek, bu süreçte stres düzeyini artırabiliyor ya da bir sonraki basamağa yönelik daha fazla detay bildiği için insanın korkusu ve endişesi olabiliyor.” (K10, gebe).

TARTIŞMA

Çalışmada hemşire akademisyen annelerin çocuk sahibi olmayı eğitim süreçlerine göre planladıkları saptanmıştır. Yapılan çalışmalar, kadın

akademisyenlerin iş yoğunluğundan dolayı çocuk sahibi olmayı ertelediklerini (14, 15, 22) ya da çocuk sahibi olmayı düşünmediklerini (15) göstermektedir. Belkıs'ın yaptığı çalışmada (23) akademisyenlerin doktora sonrası çocuk sahibi olmayı tercih ettikleri belirtilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada (9) akademisyen annelerin eğitim süreci bittikten sonra çocuk sahibi olmayı planladıkları, eğitim süreçlerinde çocuk sahibi olmayı erteledikleri saptanmıştır. Kadın akademisyenler ile yapılan çalışmalarda da (10, 24) kadınlar, çocuk ile akademik yaşamlarını dengelemede zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Annelerin çocuk sahibi olmayı ertelemelerinin nedeninin hem eğitim hem akademik yaşantının yoğun olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada anneler, duygusal olarak daha hassas olduklarını belirtmiştir. Gebelik, anne adaylarının annelik için hazırlandığı, birçok duygu değişikliklerinin yaşandığı bir dönemdir (25). Bu dönemde anne adayları çocuklarının sağlıklı gelişimi için sağlığına daha çok dikkat etme eğilimindedir (26). Yapılan çalışmalarda da (21, 27) gebelik döneminde emosyonel değişikliklerin sık yaşandığı belirtilmektedir. Çalışma sonucu literatür ile paralellik göstermekle birlikte, Gebelik döneminde yaşanan değişikliğin hormonlarda yaşanan değişiklik ve hemşire akademisyen annelerin bu döneme ait daha fazla bilgisi sahibi olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada anneler çocukları 0-1 yaş arasında iken işe geri döndükleri için çocuklarının ayrılık anksiyetesi yaşadığını ve bu süreçte çocuğunun yanında olmadığını, çocuklarına anne sütü vermekte zorlandığını, yaşanan stresin anne sütü miktarını etkilediğini, çocuklarının ek gıdaya geçişinde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Belkıs'ın yaptığı çalışmada (23) akademisyenler, çocuklarını emzirmede problem yaşadığını, özellikle doğumdan sonra ilk bir yıl annelik

ve iş hayatını yürütmekte zorluk çektiğini belirtmiştir. Kadın akademisyen anneler iş yerinde sürekli süt sağlamak zorunda kaldıklarını, eve gidip bir an önce çocuklarını emzirmek istediklerini, bu durumun stres düzeylerini artırdığını ifade etmiştir (28). Fothergill ve Feltey'in yaptığı çalışmada (29) çocuğunu emziren akademisyen annelerin kongre vb. gibi durumlarda çocuklarını da yanında götürmek zorunda kaldığı, çocuğunun anne sütü almasının kesintiye uğradığı ya da gecikebildiği belirtilmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda da (30, 31) çalışan anneler bebeklerine anne sütü vermede ve ek gıdaya geçişte sorun yaşamıştır. Ayrıca literatürde (32, 33, 34) bu dönemde annelerinden ayrı kalan bebeklerin ayrılık anksiyetesi yaşadığı belirtilmektedir. Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonucun hemşire akademisyen annelerin çocukları 1 yaşını doldurmadan işe geri dönmek zorunda kalması ve bu dönemde çocuklarının yanında olamaması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada anneler 1-3 yaş döneminde çocuklarının anne sütüne devam etmesinde, çocuklarının bakımında ve tuvalet eğitiminde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde kadın akademisyenlerin iş yoğunluğunun neden olduğu strese bağlı anne sütünün azaldığı, süt sağmada (23, 28, 29), çocuklarının bakımında (11, 16) ve tuvalet eğitimi konusunda (35) sorun yaşadıkları belirtilmektedir. Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç akademisyen annelerin yoğun iş temposu nedeniyle stres düzeylerinin artması sonucu çocuklarının bu dönemlerini yeterli yönetememeleri ile ilişkili olabilir.

Çalışmada hemşire akademisyen anneler 3-6 yaş döneminde iş yoğunluğundan dolayı çocuklarına yeterli zaman ayıramadıklarını, çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Beigi ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (13), çalışan ebeveynlerin iş ve ebeveynliği yürütmekte en çok

zorlandığı dönemin okul öncesi dönem olduğu belirtilmektedir (13). Literatürde de (11, 16) araştırma sonucuna benzer şekilde, kadın akademisyen anneler çocuklarına yeterli vakit ayıramadığını ve çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu sonucun akademisyenlikte mesai kavramının olmaması ve işlerin eve de götürülmesi ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada anneler, 6-12 yaş döneminde hem kendilerinin hem de çocuklarının okula uyum sürecinde zorlandığını belirtmiştir. Okul dönemi; hem aile hem de çocuk için çeşitli değişikliklerin ve uyum problemlerinin yaşandığı bir dönemdir (32, 33). Literatürde de (36, 37) okula başlayan çocukların okula uyum ile ilgili sorunlar yaşandığı belirtilmektedir. Literatürde hemşire akademisyen annelerin çocukları ile ilgili yapılmış bir çalışmaya ulaşamamıştır. Ancak akademisyenlik mesai kavramının olmadığı, zaman zaman evde de çalışmaya zorunlu kalınan bir meslektir. Yaşanan sorunların; akademik hayatın yoğunluğuna ek olarak, çocuğun okula, derslere, ödevlere alışmasında anneye duyduğu ihtiyacın yüksek düzeyde olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada anneler, 12-18 yaş döneminde çocuklarının ergenlik dönemine bağlı bağımsızlaşmaya başladığını, bu döneme uyum da zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. Ergenlik; fiziksel ve sosyal değişikliklerin yaşandığı, hem çocuğun hem de ailenin uyum sağlamada zorlandığı bir dönemdir (32, 33). Yapılan bir çalışmada (38) ergenlik döneminde aile desteğinin ve çocuğa yeterli vakit ayırmanın önemli olduğu belirtilmektedir. Ancak akademisyen annelerin mesai kavramının olmaması, çocuklarına yeterli vakit ayırmasını engelleyebilmekte ve stres düzeylerini artırmaktadır (11, 13, 23). Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç hemşire akademisyen annelerin mesai kavramının olmamasına bağlı stres düzeyinin artması ve çocuğunun hayatında meydana

gelen değişikliklere uyumunun azalması ile ilişkili olabilir.

Çalışmada anneler, hemşire akademisyen anne olmanın diğer alanlara göre avantajlı olduğunu, çocuklarının fiziksel ve psikolojik sağlığının takibini daha bilinçli olarak yapabildiğini, esnek çalışma saatlerinden dolayı çocuğu ile yeterli zaman geçirebildiğini ifade etmiştir. Lewis'in yaptığı çalışmada (2) klinikte çalışan hemşireler gebelik ve emzirme döneminde akademisyenliğin daha rahat olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan diğer çalışmalarda da (13, 29, 39-41) kadın akademisyenler diğer çalışan annelere göre daha esnek mesai saatlerine sahip olduklarını, ebeveynlik için akademisyenliğin avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir. En önemli avantajın ise çocuğu ile yeterli vakit geçirmek olduğu belirtilmiştir (28, 42, 43). Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermektedir. Ancak literatürde hemşire akademisyen annelere yönelik yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hemşire akademisyen annelerin çocuklarının sağlıkları konusunda daha bilinçli olması, aldıkları hemşirelik eğitiminin bir sonucudur.

Çalışmada anneler, hemşire akademisyen anne olmanın dezavantajları olduğunu belirtmiştir. Bu dezavantajlar; akademisyenliğin mesai kavramının olmaması, çocuk bakımı ile birlikte akademik ilerlemenin yavaşlaması, annelerin çocuklarına yeterli zaman ayıramaması ve bu zamanı yaratmak için kendilerinden ödün vermesi, uykusuzluk ve tükenmişlik yaşaması, çocuklarının sağlığı ile ilgili daha fazla endişeli olmasıdır. Akademisyen annelerin mesai dışında da çalışmak zorunda kalması stres düzeylerini artırmaktadır (13). Yapılan bir çalışmada (28) akademisyen anneler iş beklentisi ile annelik beklentisi arasında kaldıklarını, bu durumun kaygı ve anksiyete düzeylerini artırdığını ifade etmiştir. Fothergill ve Feltey'in yaptığı çalışmada (29) doğum izni, yıllık izin gibi durumlarda bile yapılması gereken akademik işlerin

olmasının anneleri olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda (11, 23, 29, 44) ise akademisyen annelerin uykusuzluk, yorgunluk, tükenmişlik gibi pek çok sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra literatürde (9, 14, 16, 45) akademisyen annelerin çocuk sahibi olunca akademik ilerleme süreçlerinin yavaşladığı belirtilmektedir. Çalışma sonucu literatür ile benzerlik göstermekte, akademisyen annelerin mesleklerine yönelik pek çok sorun yaşadığı belirtilmektedir. Hemşire akademisyen annelerin çocuklarının sağlıkları ilgili daha fazla endişeli olmasının nedeninin aldıkları sağlık eğitiminden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle anneler çocuklarının sağlıkları ile ilgili gelişebilecek bütün olumsuzlukları bilmekte ve annelerin endişe düzeyi artabilmektedir.

SONUÇ

Çalışmada katılımcıların çocuk sahibi olmayı eğitim süreçlerine göre planladığı, çocuklarının yaş dönemlerine göre pek çok sorun yaşadıkları, hemşire akademisyen anne olmanın avantajları olduğu kadar dezavantajlarının da olduğu saptanmıştır. Önerimiz kurumların çalışan akademisyen anneleri desteklemeye yönelik girişimlerde bulunmasıdır. Bu amaçla kurum içinde çocuklara yönelik kreş, tam günlük okulların olması, çocukların zamanlarını etkili geçirebilecekleri eğitici, sportif vb. kursların düzenlenmesi sağlanabilir. Bu sayede annelerin akademik çalışmalarına daha fazla zaman ayırmaları ve dinlenmek için de fırsatlarının kalması mümkün olabilecektir.

Çıkar Çatışması: Yazarların çalışma ile ilgili çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Çalışma için herhangi bir kurum veya kuruluşun finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- World Health Organization (WHO). The WHO definition of nursing. https://www.who.int/health-topics/nursing#tab=tab_1 Erişim tarihi: 12.12.2020
- Lewis AK. Expectant and nursing academics: The interview experience of moms in political science. *Pol Sci Polit*. 2013; 46(2): 370-5.
- Temel M, Bilgiç Ş, Çelikkalp Ü. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçiminde etkili faktörler. *J Higher Educ Sci*. 2018; 12(3): 480-7.
- Baykal Ü, Öztürk H, Sökmen S. Akademisyen hemşirelerin örgütsel vatandaşlık davranışları ve etkileyen faktörler. *Hem Eğt Araş Derg*. 2011; 8(3): 52-8.
- Canbulat N, Demirci M, Cingil D et al. A general overview of the nursing academicians in Turkey. *J Hum Sci* 2007; 4(1). Retrieved from <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/49>.
- Küçükşen K, Kaya ŞD. Yönetici pozisyonundaki akademisyen kadınlarda aile-iş-özel yaşam dengesi. *Akademik Sos Araş Derg*. 2016; 4(37): 662-74.
- Şenyuva E. Hemşirelik eğitimi ve kanıta dayalı uygulamalar. *Florence Nightingale Hem Derg*. 2016; 24(1): 59-65.
- Alaşam B. Akademisyen hemşirelerin kariyer engelleri. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, 2014.
- Jensen T. Mothers and the academy. *Feminist Theor*. 2014; 15(3): 345-51.
- Masika R, Wisker G, Dabbagh L et al. Female academics' research capacities in the Kurdistan Region of Iraq: Socio-cultural issues, personal factors and institutional practices. *Gend Educ*. 2014; 26(1): 52-69.
- Karakuş H. Delik boru: Türkiye'deki akademisyen kadınlar üzerine bir analiz. *J Acad Soc Sci Stud*. 2016; 53: 533-6.
- Mendeş M. Akademisyenlerin iş doyumlarının incelenmesi Bayburt Üniversitesi örneği. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, 2017.
- Beigi M, Shirmohammadi M, Stewart J. Flexible work arrangements and work-family conflict: A metasynthesis of qualitative studies among academics. *Hum Resour Dev Rev*. 2018; 17(3): 314-36.
- Wolf-Wendel LE, Ward K. Academic life and motherhood: Variations by institutional type. *Higher Educ* 2006; 52(3): 487-521.
- Bilge Y, Karabela ŞN, Yaşar KK. Kadın yönetici akademisyen ve kadın sağlık çalışanlarının iş ve aile rolleri ile ilgili düşünce ve tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Derg* 2020; 23(2): 333-350.
- Rice M, Davis SL, Soistmann HC et al. Challenges and strategies of early career nurse scientists when the traditional postdoctoral fellowship is not an option. *J Prof Nurs*. 2020; 36(6): 462-8.
- Çam O, Yıldırım S. Akademisyen hemşirelerde işe ve kuruma yönelik tutum. *J Anatolia Nurs Health Sci* 2010; 13(2): 76-80.
- Ergöl Ş, Koç G, Eroğlu K, et al. Türkiye'de kadın araştırma görevlilerinin ev ve iş yaşamlarında karşılaştıkları güçlükler. *J Higher Educ Sci*. 2012; 2(1): 43-9.
- Yalçın H, Demirekin M. Lisans eğitimi alan öğrencilerin, kadın akademisyenlerin çalışma yaşamındaki durumlarına yönelik algıları. *J Higher Educ Sci*. 2013; 3(2): 166-72.
- Creswell JW. Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.
- Gourounti K, Anagnostopoulos F, Lykeridou K. Coping strategies a psychological risk factor for antenatal anxiety, worries, and depression among greek women. *Arch Womens Ment Health*. 2013; 16: 353-61.
- Yıldız S. Türkiye'de kadın akademisyen olmak. *J Higher Educ Sci*. 2018; 8(1): 29-40.
- Belkıs Ö. Anneliğin akademik kariyer gelişimine etkileri üzerine nitel bir araştırma. *Eğit Öğr Araş Derg*. 2016; 5(4): 250-63.
- Comer DR, Stites-Doe S. Antecedents and consequences of faculty women's academic-parental role balancing. *J Fam Econ Issues*. 2006; 27(3): 495-512.
- Wieggers TA. Adjusting to motherhood: Maternity care assistance during the postpartum period: How to help new mothers cope. *J Neonatal Nurs*. 2006, 12 (5): 163-71.
- Mutlu C, Yorbik Ö, Tanju IA, et al. Doğum öncesi, doğum sonrası etkenlerin annenin bağlanması ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyat Derg*. 2015; 16(6): 440-50.
- Dağlar G, Naim N. Gebelerin stresle başa çıkma tarzlarının anksiyete ve depresyon düzeyi ile ilişkisi. *Cumhuriyet Tıp Derg*. 2014; 36(4): 429-41.
- Swanson DH, Johnston DD. Mothering in the ivy tower: Interviews with academic mothers. *J Motherhood Initiat Res Community Involvement*. 2003; 5(2): 63-75.
- Fothergill A, Feltey K. "I've worked very hard and slept very little": Mothers on tenure track in academia. *J Motherhood Initiat Res Community Involvement*. 2003; 5(2): 7-19.
- Sökücü F Y, Aslan E. Kadının çalışma durumunun emzirmeye etkisi. *Florence Nightingale Hem Derg*. 2012; 20(1): 62-8.
- Aytekin A, Sarıkaya P, Küçükkoğlu S. Çalışan ve çalışmayan annelerin bebek beslenmesine yönelik davranışlarının incelenmesi. *Şişli Etfal Tıp Bülteni*. 2015; 49(1): 68-75.
- Conk Z, Başbakkal Z, Yardımcı, F. Çocuk sağlığına bakış. Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, editör. *Pediatric hemşireliği*. Ankara: Akademisyen Kitabevi. 2013. s. 1-52.
- Çavuşoğlu, H. Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği (Genişletilmiş 10. Baskı, Cilt 1) Ankara: Sistem Ofset Basımevi; 2013. s. 1-31.
- Karabulut A. Annesi çalışan ve çalışmayan ergenlerin benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, 2019.
- Barone J G, Jasutkar N, Schneider D. Later toilet training is associated with urge incontinence in children. *J Pediatr Urol* 2009; 5(6): 458-61.

36. Yüksel MY, Kurt B, Gülsu N, et al. Okula uyum sağlamakta güçlük çeken çocukların çizdikleri okul resimleri üzerine nitel bir araştırma. Mersin University J Fac Educ. 2016; 12(2): 642-58.
37. Beyenal S. Kamuda çalışan annelerin ev-iş-sosyal yaşamı üzerinde etkili olan dinamikler. Pesa Uluslararası Sosyal Araş Derg. 2019; 5(3): 228-40.
38. Şahin Ş, Özçelik Ç. Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. Cumhuriyet Hem Derg 2016; 5(1): 42-9.
39. Tınmaz AK, Tepe N. Akademik ve sosyal yaşama bir bakış: Anne araştırma görevlilerinin düşünceleri. J Acad Soc Sci Stud. 2019; 74: 41-7.
40. Nikunen M. Changing university work, freedom, flexibility and family. Stud Higher Educ. 2012; 37(6): 713-29.
41. Toffoletti K, Starr K. Women academics and work–life balance: Gendered discourses of work and care. Gend, Work & Organ. 2016; 23(5): 489-504.
42. Eddy PL, Gaston-Gayles JL. New faculty on the block: Issues of stress and support. J Hum Behav Soc Environ. 2008; 17(1-2): 89-106.
43. Sallee M, Ward K, Wolf-Wendel L. Can anyone have it all? Gendered views on parenting and academic careers. Innov Higher Educ. 2016; 41(3): 187-202.
44. Acker S. The hidden curriculum of dissertation advising. In: Margolis E, editör. The hidden curriculum in higher education. New York: Routledge, 2001. p. 61–77.
45. Mason MA, Goulden M. Marriage and baby blues: Redefining gender equity in the academy. Ann Am Acad Pol Soc Sci. 2004; 596(1): 86-103.

Cite as: Yiğit D, Açıkgöz A, Dulay S. Being an Academician Mother in Nursing: A Qualitative Study. Eskisehir Med J. 2021; 2 (2): 89-102.